

”Kommunikationsverktygets betydelse för
delaktighet”

NORRBACKASKOLAN

Sundsvalls kommun

2018

Projektledare

Ann-Christin Sjöström

ann-christin.sjostrom@skola.sundsvall.se

Rektor

Gunilla Colldén

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund	4
Syfte	5
Mål	5
Målgrupp	5
Genomförande	5
Analys och tolkning	7
Lärdomar och rekommendationer	9
Övrigt	11

Sammanfattning

På Norrbackaskolan har alla medarbetare höga förväntningar och en hög tilltro på elevernas möjligheter till utveckling och lärande. Det räcker inte bara med detta utan vi måste ge eleverna rätt förutsättningar.

Under projektet har vi haft fokus på elevernas kommunikationsverktygs betydelse för elevernas delaktighet. Vi har parallellt arbetat med att utveckla personalen mot att bli ett högpresterande team. För att våra elever ska få optimala förutsättningar att utveckla sin kommunikation.

I dag har alla elever sin egen PODD-pärm där deras kommunikationspartner modellerar under de vardagliga aktiviteterna. Några av eleverna kan idag delvis använda sin PODD-pärm självständigt eller självständigt via partnerstyrd skanning. PODD-pärmen har även varit ett bra stöd i kommunikationen både för föräldrar och barn med annat modersmål. Det blir även ett stöd i introduktionen av det svenska språket för denna grupp elever och föräldrar.

Vi har även utvecklat kollegialt lärande genom att skapa elevgrupper där olika professioner arbetar tillsammans.

För att utveckla personalgruppen till ett styrkebaserat team har vi använt oss av modellen AI, Appreciative Inquiry.

”Projektet har genomförts med SIS-medel från Specialpedagogiska skolmyndigheten”

Sökord: AKK – Alternativ kompletterande kommunikation, PODD, Appreciative Inquiry, pekprat, ögonstyrning, kollegialtlärande.

Bakgrund

Genom vårt tidigare SIS- projekt "*Ökad livstillgänglighet för elever med flerfunktionsnedsättningar*" har vi bl.a. kommit fram till vikten av att hitta kommunikationsmetoder som är hållbara, generaliserbara och som kan utvecklas i takt med elevens utveckling samt kan individualiseras utifrån elevens förutsättningar och behov. Vi hade behov av att hitta ett kommunikationsverktyg som skulle passa de flesta av våra elever på Norrbacka. Utifrån de lärdomar vi fått när vi sökt kunskap om PODD samt att rektor och förstelärare varit och besökt en skola i Stockholm som arbetat med PODD sedan 2009 beslöt personalen tillsammans att vi skulle introducera PODD för våra elever. PODD är ett system för grafisk Alternativ Kompletterande Kommunikation (AKK ¹). Metoden betonar omgivningens roll i utveckling av språk och kommunikation. Det första och viktigaste steget har varit att vi alltid modellerar och pekar på bilderna.

Vi letade efter möjligheter för eleverna till ökad delaktighet genom metoder som vi kan bygga vidare på. En grundtrygghet hos eleverna är att känna och uppleva delaktighet. Det är en rättighet och ger förutsättningar för lärandet i skolan². Utifrån den kritik som särskolan och i synnerhet träningskolan fått för att vi till stor del arbetar individuellt, en till en, under skoldagen vill vi använda den lilla gruppen som en del av ett ämnesövergripande arbete där flera ämnen kan ingå. (Östlund 2012) ³

Vi ville även öka personalens kompetens inom området kommunikationsverktyg. Vi har funnit kommunikationsmetoder som vi tror ska uppfylla dessa kriterier, metoderna PODD⁴ och Tassels⁵. Andras beprövad erfarenhet visar att dessa passar den typ av elevgrupp som vi har på

¹ https://sv.wikipedia.org/wiki/Alternativ_och_kompletterande_kommunikation

² FN:s konvention om barns rättigheter, artikel 2 och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

³ Daniel Östlund (2012) "Deltagandets kontextuella villkor: fem träningskoleklassers pedagogiska praktik"

⁴ http://www.dart-gbg.org/utbildning/kursoversikt/kursoversikt_vt/podd

⁵ <http://www.anhoriga.se/anhorigomraden/flerfunktionsnedsattning/familjeliv/berattelser-och-repotage/tassels-taktila-tecken-som-oppnat-en-ny-varld-for-erik/>

Norrbackaskolan. Vi ville fördjupa oss inom detta, med tyngdvikt på PODD-kommunikation, som står för:

- Pragmatiskt – Vetenskapen om språkets användning
- Organiserade – Ändamålsenligt inrättad
- Dynamiska – Förändring och utveckling
- Displayer – Teckenruta, bildskärm.

(Gayle Porter, Australien. Logoped som utvecklat PODD och arbetat med det de senaste 20 åren. Hon har 30 års erfarenhet av att arbeta med personer med komplexa kommunikationsbehov. Gayle arbetar på Cerebral Palsy Education Centre i Melbourne samtidigt som hon föreläser världen över om PODD).

Vi såg behovet av att kompetensutveckla all personal. Samtidigt ville vi se personalen utvecklas mot ett styrkebaserat team⁶. Det ökar möjligheterna för att ge våra elever de bästa förutsättningar för att utvecklas inte minst i sin kommunikation.

Syfte

- Att bidra till att eleverna ska få ett kommunikationsverktyg som ger eleven möjlighet till delaktighet.
- Att utveckla personalens kompetens mot att bli ett styrkebaserat team. Utifrån det ge eleverna de bästa förutsättningar för att utveckla sin kommunikativa förmåga.
- Att öka personalens kompetens kring kommunikationsverktyget PODD.
- Att individen ska bli medveten om sin viktiga roll för utvecklande av varje elevs förmågor och inte minst varje elevs kommunikationsutveckling.

Mål

Projektets övergripande mål är att varje elev ska få ett kommunikationsverktyg som kan ge dem möjlighet att påverka sin situation, omgivning och föra fram sin vilja och öka elevens möjlighet att få en hållbar, generaliserbar och utvecklande kommunikation, som även ska fungera för elever med annat modersmål.

Att öka personalens kompetens kring kommunikationsverktyget och både sin egen och kommunikationsverktygets betydelse för elevens utveckling. Vi vill också få personalen att utvecklas mot att bli ett styrkebaserat team och att ha höga förväntningar på alla elevers förmågor. Att personalen ska förmedla sina kunskaper och erfarenheter till varandra.

Målgrupp

⁶ Styrkebaserad teamutveckling, D. Whitney, A. Trosten-Bloom, J.K. Cherney, R.Fry, Jengel förlag AB 2012

Norrbackaskolan är en grundsärskola där samtliga elever läser utifrån inriktningen ämnesområden. Skolan har idag 18 elever i åldrarna sex till 16 år. Samtliga elever har flerfunktionsnedsättningar. De flesta elever befinner sig på en tidig utvecklingsnivå. Under projekttiden har det tillkommit två elever och en har slutat. I dag har Norrbackaskolan tre elever med annat modersmål. Skolans elever är fördelade på fyra arbetslag där klasslärarna med specialpedagogisk utbildning eller lång erfarenhet av att arbeta i träningskolan ansvarar i samarbete med förstelärare, speciallärare, specialpedagog, sjukgymnast, musikhandledare och elevassistenter för elevernas utveckling och lärande.

Genomförande

I dag har alla elever sin egen PODD-pärm där deras kommunikationspartner modellerar under de vardagliga aktiviteterna.

Arbetet med att all personal på Norrbacka skulle vara med på ”PODD-tåget” började med att all personal inklusive rektor vid samma tillfälle fick en två- dagars grundutbildning i PODD. Försteläraren har fungerat som spjutspets och hade tidigare gått två-dagars grundkurs samt ytterligare fem dagar på avancerad nivå i PODD. Viktigt att ha någon som kan lite mer och kan driva arbetet framåt och fungera som en fiffig kompis även i personalgruppen.

All personal, elevassistenter, lärare och rektor har i omgångar varit på studiebesök i Stockholm på Rullens heldagsskola⁷, som arbetat med PODD sedan 2009. Rullens heldagsskola har en elevgrupp med stora likheter med Norrbackas. Både efter grundkursen och studiebesöket har var och en skrivit en utvärdering som är dokumenterad. Vi har haft en studiedag då vi tillsammans utvärderat studiebesöket och hur vi går vidare.

Skolan har införskaffat programvaran för PODD samt Rolltalk från Abilia⁸. Därefter började vi tillverka PODD-böcker med ett specialpapper som kallas Plastfilm.

Vi började med att introducera PODD för några elever, i dag poddar vi med samtliga elever. Den senaste eleven har vi precis introducerat PODD för. Skolan har en PODD-grupp som ansvarar för det praktiska kring PODD-böckerna där en person har huvudansvaret för görandet. Studiebesöken på Rullen har lett till att vi har startat ett samarbete mellan våra skolor.

Vi har även blivit inbjudna att ingå i ett nätverk med andra skolor i Stockholmsområdet som arbetar med PODD, vilket vi tackat ja till att ingå i. Vår första nätverksträff blir i Stockholm den 23/3-2018.

Utifrån att våra elever är partnerberoende i sin kommunikation har vi lagt stor vikt vid att var och en i personalen ska förstå sin egen viktiga roll som kommunikationspartner.

Vi har individualiserat utifrån varje elevs behov vilket har gjort att vi bl.a. har Tassels (taktila tecken) och synpodd för de elever som har svårt med bildtolkning. I Tassels används ett kontakttecken följt av kärntecknet (det finns 49 kärntecken) och den är framtagen för personer

⁷ <http://www.heldagsskolanrullen.com/>

⁸ <http://www.abilia.com/sv>

med kommunikationssvårigheter på tidig utvecklingsnivå. Vi arbetar parallellt med PODD eftersom vi inte säkert kan veta hur mycket eleven kan tolka bilder.

Målet för ögonstyrning⁹ på Norrbackaskolan är att öka elevernas delaktighet genom att de kan ta egna initiativ till bl.a. delad uppmärksamhet, social samvaro och berättelser via ett tryckt hända program (look to learn). Ett mer långsiktigt mål var att några elever kanske kunde använda ett bildkommunikationsprogram som komplement till sina PODD-böcker. Det målet har vi nu uppnått med en elev. Eleven har under projektet fått ögonstyrning som personligt hjälpmedel. I dag finns ingen e-PODD. Läraren har då i verktygsprogrammet Rolltalk skapat en digital PODD utifrån den analoga vilket har gett eleven möjlighet att kunna kommunicera via ögonstyrning.

Vi har även utvecklat kollegialt lärande genom att skapa elevgrupper där olika professioner arbetar tillsammans. Vi har arbetat i olika konstellationer av personal och tvärgrupper av elever så att vi har kunnat inspirera och peppa varandra att använda PODD-böckerna i så många miljöer som möjligt.

Där har vi arbetat med musik, motorik och kommunikation som en helhet där vi valt att samarbeta kring elevens individuella förutsättningar.

Vi har gett elever en möjlighet att dela sina upplevelser under t.ex. ett motorikpass med andra elever. Ett ex. en elev sitter på en stor boll och tränar t.ex. balans, under tiden ger kamrater och personal feedback med sång och glada tillrop. Det är en framgångsfaktor för utveckling även om man befinner sig på en tidig utvecklingsnivå.

Att arbeta med ett gemensamt tema under läsåret har underlättat samarbetet kring de olika ämnesområdena då vi i personalgruppen vet vår inriktning. Det har även blivit lättare att komma överens om de ämnesspecifika begrepp som används inom ämnesområdena.

Parallellt har vi arbetat med att utveckla personalen mot att bli ett styrkebaserat team. Rektor och förstelärare har haft stöd av en utvecklingspedagog som har fungerat som en ”kritisk vän”. För att utveckla personalgruppen till ett styrkebaserat team har vi använt oss av modellen AI, Appreciative Inquiry¹⁰.

AI är ett arbetssätt för att leda och åstadkomma positiv och hållbar förändring och utveckling. Med fokus på värdeskapande frågor, styrkor och uppskattning kan AI bli ett positivt komplement till traditionella arbetssätt.

AI tenderar att i grunden förändra organisationskulturen till en kultur där uppskattning och positiva drivkrafter successivt blir alltmer framträdande.

Man utgår från framgångsfaktorer och det positiva i arbetet mot att utveckla personalen mot att bli ett styrkebaserat team genom värdeskapande frågor och styrkebaserad dialog.

⁹ <http://www.tobii.com/sv/>

¹⁰ <https://www.miun.se/utbildning/kurser/teknik/kvalitetsteknik/kvalitetsteknik-gr-a-appreciative-inquiry-for-styrkebaserad-forandningsledning-75-hp/kurslitteratur-och-sammankomster/>

Vi har arbetat för att ta vara på varandras och sina egna styrkor, för att vi ska utvecklas mot ett styrkebaserat team. Syftet är att öka personalens kompetens och att genom att bli ett styrkebaserat team ge våra elever de bästa förutsättningar för att utveckla sina förmågor inte minst den kommunikativa förmågan.

Vi började med att gå igenom grunderna för AI, vilka är:

- Att det handlar om top-down och bottom-up samtidigt. En blandning av inflytande från ledning och från medarbetare.
- Att varje individs upplevelse och erfarenhet är viktig.
- Att det handlar om att lyfta fram det positiva och att bygga upp en lagkänsla, systematik och långsiktighet

Därefter har personalen haft par-intervjuer. Syftet med par-intervjuerna har varit att ta fram framgångsfaktorer och önskvärd läge/vision.

Analys och tolkning

PODD-pärmen har även varit ett bra stöd i kommunikationen även för föräldrar och barn med annat modersmål. Det blir även ett stöd i introduktionen av det svenska språket för denna grupp elever och föräldrar.

Omorganisationen att elevassistenterna arbetar mot flera elever har gett en större förståelse och kunskap för och om fler elever, men även en större förståelse för varandras arbetssituation. Det har även gett en utveckling av arbetet då fler kan vara med och diskutera en elevs framgång och utmaningar för att komma fram till lösningar. Fler perspektiv när fler arbetar mot samma elev. Vi strävar mot att uppnå att ”Alla elever är allas ansvar” som är en faktor för framgångsrika skolor ¹¹.

Elever har utvecklat sin kommunikationsförmåga i olika grad. Vi ser elever som har utvecklat sin kommunikation långt mer än vad vi förväntat oss genom PODD. Flera undersökningar och studier har visat att ”pekprat”¹² är en bra väg att gå för att uppnå goda resultat inom kommunikationsutveckling. Det är en av anledningarna till att vi valde PODD som kommunikationsverktyg. Vi kan utifrån detta årets erfarenheter se att vi valt ett kommunikationsverktyg som har gett elever en möjlighet att utveckla sin kommunikation. Men för att det skulle lyckas krävdes det att all personal hade och har en positiv inställning till kommunikationsverktyget och arbetet med att utveckla sin kompetens i att hantera kommunikationsverktyget. Men inte minst att se sin egen roll som kommunikationspartner och sina förväntningar på eleven för att eleven hela tiden ska utveckla sin kommunikation. Vi har blivit en grupp oavsett profession med ett gemensamt mål och vi har samtidigt arbetat för att tydliggöra individens betydelse för elevens utveckling.

¹¹ Att organisera för skolframgång, strategier för en likvärdig skola..M.Jarl, U.Blossing, K.Andersson. Natur Kultur, 2017

¹² https://at-aust.org/assets/EC_Infosheet-ALS_Strategies.pdf

Både skola och fritids har tillsammans utvecklat elevens kommunikation med hjälp av PODD. En viktig parameter för PODD är att eleverna ser att deras språk används av andra och att det är en naturlig del i alla miljöer i skolan. Det är ett mål vi arbetar mot att nå.

En styrka i att vi har kommit överens om att ha ett gemensamt kommunikationsverktyg för de flesta elever är att vi tillsammans utvecklar kommunikationsverktyget. När flera elever kommer till gymnasiet med ett gemensamt kommunikationsverktyg har vi upplevt att personalens intresse för kommunikationsverktyget ökar och att även skolledningen blir uppmärksam på att fortbilda personalen för att ha kompetensen kring det kommunikationsverktyg som de flesta elever från Norrbacka använder.

Nedan några svar från personalens par-intervjuer utifrån AI där man lyft fram framgångsfaktorer. Dessa intervjuer har dokumenterats och analyserats.

- Att vi är en del av elevernas utveckling av sin kommunikation och att vi har tålamod och ser långsiktigt på vårt arbete med PODD.
- Att den förbättrade kommunikationen fördjupar relationerna med eleverna.
- Att vi vågar utveckla oss tillsammans, både personal elever.
- Att vi delar erfarenheter och skapar ett positivt klimat där vi har tillit till varandra.
- Att projektet påverkar professionaliteten positivt.
- Att vi fokuserar på det som fungerar och ser möjligheter.
- Att PODD utvecklar elevernas kommunikation, självständighet och förmåga att uttrycka åsikter och känslor.

Genom vårt arbete med AI har vi i analysen av samtliga svar från personalens par-intervjuer kunnat se tre framgångsfaktorer för Norrbackaskolan.

1. Elevernas kommunikativa utveckling.
2. Personalens ökade kompetens kring kommunikation med eleverna.
3. Personalen som stöttande och utvecklande team.

Efter par-intervjuerna har man suttit i smågrupper och diskuterat framgångsfaktorerna som även de har dokumenterats.

Personalen har även suttit i par-intervjuer och processat fram ett önskvärt läge/vision. Här är två exempel som kom fram:

1. ”Att vi använder PODD hela tiden så att det blir min egen röst via Podden. Då har vi verkligen nått målet, det blir ett redskap. PODD används i den allmänna kompetensen.”
2. ”Att allas erfarenheter är värda någonting och har något att tillföra den professionella gemenskapen”.

Lärdomar och rekommendationer

Under projektet har vi tillsammans utvecklat verksamheten, oss själva och våra elever.

Bakom detta arbete ligger en positiv personal som hela tiden trott på det vi gjort och inte varit rädd för utmaningar och det arbete som krävs för att utveckla en verksamhet. Utan dessa medarbetare hade inte Norrbacka varit den skola de är idag.

I dag kan några av våra elever delvis använda sin PODD-pärm självständigt eller självständigt via partnerstyrd skanning.

Personalen har blivit mer medveten och har idag högre förväntningar på alla elever. Att eleven kan, på något sätt, initiera till kommunikation. Det gäller även elever på en mycket tidig utvecklingsnivå.

Vi har under året arbetat med att utveckla personalgruppen mot att bli ett styrkebaserat team där varje individ blir medveten om sin roll för utvecklande av varje elevs förmågor och inte minst varje elevs kommunikation.

Vi har arbetat utifrån att varje medarbetare ska möta varje elev med höga förväntningar. Vi har påbörjat ett arbete mot att varje elev ska få möjlighet att uttrycka vad de vill, till vem de vill, när de vill i alla miljöer. Våra elever har ibland svårt att generalisera sina kommunikationsfärdigheter till flera kommunikationspartner.

Vi har därför utvecklat organisationen så att de elevassistenter som arbetar i varje klass i dag arbetar mot fler elever mot att tidigare främst arbetat mot en elev. Det ger våra elever möjlighet att träna på att generalisera sina kommunikationsfärdigheter.

Organisationsförändringen har gett en större förståelse och kunskap för och om fler elever, men även en större förståelse för varandras arbetssituation. Det har även gett en utveckling av arbetet då fler kan vara med och diskutera en elevs framgång och utmaningar för att komma fram till lösningar. Fler perspektiv när fler arbetar mot samma elev. Vi strävar mot att uppnå målet ”Alla elever är allas ansvar”.

Utifrån att vi ville ge varje elev ett kommunikationsverktyg som gav eleven möjlighet att påverka sin situation och omgivning har vi nu sett exempel på elever som kunnat uttrycka åsikter och visat på färdigheter som vi tidigare inte sett.

- En elev kommunicerat genom PODD att det ska vara en ”hemlis” det som händer i skötrummet. Integritet – blir en röst för sina kamrater.
- En elev poddade att hon inte mådde bra. Visade sig att hon hade feber.
- En elev poddade att han ville ha en varmare jacka för att han frös trots att han var varm om händerna.

- En elev poddade sin fundering varför pappa aldrig kom till skolan och hälsade på (eleven bor med sin mamma).
- En elev kunde genom att podda visa vägen till hissen i skolan.
- En elev uttryckte att hon inte gillade en aktivitet- kunde uttrycka vad hon, med stöd av PODD, ville göra i stället.
- En elev kunde uttrycka med stöd av PODD att hen ville börja gymnasiet och kunde uttrycka sina känslor inför skolbytet.
- Elever har genom PODD kunnat visa att de inom ämnesområdet kommunikation har fördjupade kunskaper.

Personalen har fått högre förväntningar på relevanta svar från eleverna genom att det finns ett verktyg som ger eleven möjlighet att tillsammans med personalen utveckla sina svar.

Vi har sett att elever har utvecklat sin kommunikationsförmåga i olika grad. En styrka är att all personal arbetar med PODD och samtliga elever utom en har under projektet arbetat med kommunikationsverktyget PODD, i dag arbetar samtliga elever med PODD. Utifrån att vi förmodar att de flesta av våra elever som nu kommer till gymnasiet använder PODD så har vi sett att gymnasiet visar stort intresse för PODD och planerar att ge personal utbildning i PODD och vill gärna se ett samarbete med oss.

En styrka i att vi har kommit överens om att ha ett gemensamt kommunikationsverktyg för de flesta elever är att vi tillsammans utvecklar kommunikationsverktyget och inte minst elevernas kommunikation.

Elevernas inneboende resurser har tydliggjorts för oss med hjälp av rätt redskap och kunskap samt elevernas motivation och intresse.

Tro på era elever! Det gäller bara att hitta rätt redskap – eleverna är våra lärare. Med hjälp av gemensam fortbildning för personalen ser alla med ”samma ögon” på eleverna vid olika tillfällen under dagen. Det ger möjlighet för att det kan öppnas upp någon ny upptäckt eller kunskap kring elevernas sätt att interagera i de olika lärmiljöerna och i deras kommunikation.

IT och praktiska utmaningar

Tillgång till en IT-tekniker som har kompetensen för de program som används av särskolan skulle vara ett bra stöd. Att få till det praktiska kring PODD-pärmarna är en utmaning som vi fortfarande tampas med. Vi har provat flera lösningar med olika resultat. Vi hoppas att nätverket som bildats tillsammans ska hitta bra lösningar.

Hålla sig till ursprungsplanen

Ha en gemensam grund att stå på. Viktigt att hela personalen får adekvat fortbildning kring våra valda metoder. På Norrbackaskolan fick all personal en två-dagars kurs i PODD vid samma tillfälle. Det är inte nödvändigt men vi tror att det gav en styrka och en skjuts i vårt utvecklingsarbete. Att all personal i omgångar i slutet av projektet var på studiebesök på en

skola som arbetar med PODD har gett oss möjlighet att knyta kontakter med andra som använder PODD. Med gemensam grund att stå på och delaktighet för all personal är det lättare att hålla sig till ursprungsplanen och inte ”spåra ur”. Det underlättar att utvärdera effekten av en metod. Ovanstående har varit en styrka i vårt utvecklingsarbete.

Pedagogiskt bollplank – rektor som stöd

Bra att ha en person som kan verksamheten, men ser på verksamheten mer övergripande. När man är inne och jobbar praktiskt i verksamheten kan man ibland bli ”blind” för det man gör och då är det bra att få input från någon som har en mer organisatorisk synvinkel för att kunna utvecklas ännu mer. Det har vi haft förmånen att ha på Norrbackaskolan, i alla våra projekt i samarbete med SPSM.

Kontinuitet är grunden

Viktigt att all personal använder PODD. Man måste hjälpa och stötta varandra. Vi tar till oss en metod olika snabbt. Tillåtet att göra fel, man får glömma. Viktigt med ”peppning”. Det är viktigt att läsa manualen för PODD och att vi inte göra några ändringar. Lita på Gail Porter som arbetat med PODD i mer än 25 år. Att vi gör som hon säger inte som vi tror. Vi övertolkar eleverna. ”-Nu ser jag att du varar ja.” Höga förväntningar ger höga resultat. Vi som personal måste vara modeller. Avgörande för framgång är att vi vuxna använder PODD-boken och att man är ärlig mot sitt utgångsläge.

Övrigt

För att sprida vårt arbete och att bygga broar har vi:

- Fortsatt att utveckla vår blogg www.pedagogsundsvall.se/norrbackaskolan. Bloggen har varit ett sätt att dokumentera vårt projekt. Vi har även haft hjälp av vår dokumentatör under projektet. Bloggen är öppen och allt material som publiceras där har godkänts av vårdnadshavarna.
- Föreläst i Umeå på Gemensamma Vägar¹³ som är en specialpedagogisk konferens i samarbete med Sverige, Norge och Finland.
- Vi kommer i februari 2018 att föreläsa om vårt projekt på Mittlärande¹⁴, som är en tvådagars-konferens i första hand för alla som jobbar inom skolan i Sundsvalls kommun. Men även andra kommuner deltar.
- Vi har tagit emot flera studiebesök från vår egen men även från andra kommuner. Fått förfrågan om att komma på studiebesök bl.a. från en särskola i Västerås. Vi har även fått mail från andra särskolor i landet t.ex. Malmö som har sett vår blogg och blivit intresserade av vår verksamhet och vill veta lite mer.
- Vi har haft PODD-café för föräldrar, syskon och andra anhöriga till våra elever samt personliga assistenter. Vi har även bjudit in personal från gymnasiesärskolans individuella program där våra elever ska gå efter avslutad skolgång på Norrbacka.

¹³ <http://www.pedag.umu.se/forskning/specialpedagogik/natverk-specialpedagogik/gemensamma-vagar/>

¹⁴ <https://www.skola.sundsvall.se/mittlarande/index.php/om-mittlarande/>

- Vi har erbjudit vårt stöd i samband med inskolning men även vid skolstart i PODD när vi till hösten har elever som ska börja gymnasiesärskolans individuella program.
- Vi har haft hjälp av en dokumentatör som har vid flera tillfällen filmat vår verksamhet men även gjort intervju med rektor om projektet som ligger på vår blogg.
- Vi bjöd in personal från gymnasiesärskolans individuella program, andra grundsärskolor, boende, korttids till två-dagars utbildningen i PODD.
- Arbetar för att PODD inte får bli ett isolerat kommunikationsverktyg för Norrbackaskolan. Vi har samverkat med flera aktörer som möter eleven t.ex. hemmet, korttids, eftis, habiliteringen och gymnasiet.
- Samarbetat med de korttids och eftis som eleverna vistas i bl.a. genom att de kommit på besök till Norrbacka, men vår personal har även varit och träffat personal på korttids och visat hur eleven arbetar med PODD.

Vi har under projektets gång arbetat mot att skapa en AKK- användarvänlig miljö på Norrbackaskolan. Där alla ska känna ansvar för verksamheten och att alla tar ett personligt ansvar så att eleverna får de bästa förutsättningar att uttrycka sig efter var och ens förmåga.

Gunilla Colldén
Rektor
Norrbackaskolan
Sundsvall
Mobil: 070/100 08 01
gunilla.collden@sundsvall.se